

РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

© 2025 МЕРЕЖКО В. М.

УДК 339.564
JEL Classification: F10; F14; O50

Мережко В. М. Розвиток експортного потенціалу України в умовах геополітичних викликів

Мета статті полягає в комплексному аналізі експортного потенціалу України в умовах геополітичних викликів та розробці рекомендацій щодо його розвитку. Дослідження базується на аналізі офіційних статистичних даних щодо обсягів, товарної, регіональної та географічної структури експорту за 2021 та 2024 рр., використанні методів порівняльного аналізу та наукового синтезу, застосуванні методики PEST-аналізу ключових чинників, що впливають на експортний потенціал України в умовах геополітичних викликів. У результаті дослідження встановлено значне скорочення обсягів експорту товарів та трансформація у товарній та географічній структурах за період повномасштабного вторгнення Росії, що дозволило зробити висновок про вимушене спрощення експортної структури та посилення залежності від АПК. Встановлено географічну переорієнтацію експорту на ринок ЄС, що змінило зовнішньоторговельні зв'язки країни. Окреслено чинники впливу на тенденції експорту, серед яких ключовим є війна в Україні, що здійснила руйнівний вплив на виробництво, логістику, енергетику, людський капітал тощо. Разом із тим відмічено позитивну роль поглиблення євроінтеграції, міжнародної підтримки та внутрішньої адаптивності українського бізнесу та суспільства. Запропоновано рекомендації щодо розвитку експортного потенціалу за рахунок розбудови логістики, адаптованої до умов викликів війни; стимулювання глибокої переробки в АПК; упровадження диференційованих підходів до розвитку експорту на рівні регіонів, що враховували б різний ступінь впливу війни; збалансування ринкової диверсифікації та інституційних покращень у контексті формування основи для адаптивної до умов війни експортної стратегії. Обґрунтовано, що реалізація експортного потенціалу в поточних умовах вимагає фокусування на стійкості та використанні нових можливостей. Перспективним напрямом подальших досліджень є оцінка ефективності конкретних політик підтримки експорту в умовах війни та моделювання різних сценаріїв повоєнного відновлення експортного потенціалу України. Важливим є також подальший моніторинг ефективності запропонованих заходів у динаміці.

Ключові слова: експортний потенціал, експорт, зовнішня торгівля, геополітичні виклики, регіональний розвиток.

Рис.: 4. Табл.: 1. Бібл.: 8.

Мережко Володимир Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, обліку та оподаткування, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету (вул. Гонти, 37, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: volodymyr.merezhko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8704-3211>

UDC 339.564
JEL Classification: F10; F14; O50

Merezhko V. M. Development of Ukraine's Export Potential under Geopolitical Challenges

The aim of the article is to conduct a comprehensive analysis of Ukraine's export potential in the context of geopolitical challenges and to develop recommendations for its enhancement. The study is based on the analysis of official statistical data regarding the volumes, commodity, regional, and geographical structure of exports for the years 2021 and 2024, the use of comparative analysis methods and scientific synthesis, and the application of PEST analysis methodology for surveying the key factors affecting Ukraine's export potential amid geopolitical challenges. The results of the study found a significant reduction in export volumes and transformations in the commodity and geographical structures during the Russian full-scale invasion, leading to the conclusion of a forced simplification of the export structure and increased dependence on the agro-industrial complex. A geographical reorientation of exports towards the EU market has been determined, which has altered the country's foreign trade relationships. The factors affecting export trends have been outlined, among which the war in Ukraine is crucial one, having a destructive influence on production, logistics, energy, human capital, etc. Along with this, the positive role of deepening European integration, international support, and the internal adaptability of Ukrainian business and society has been highlighted. Recommendations have been proposed for enhancing export potential through the development of logistics adapted to the challenges of the war; encouraging deep processing in the agricultural sector; implementing differentiated approaches to export development at the regional level, which would take into account varying degrees of impact from the war; balancing market diversification and institutional improvements in the context of forming a foundation for an adaptive export strategy suitable for wartime conditions. It is substantiated that the realization of export potential in the current conditions requires a focus on sustainability and the use of new opportunities. A promising direction for further research is the assessment of the efficiency of specific export support policies in the context of the war and modeling various scenarios for the post-war restoration of Ukraine's export potential. It is also important to continue monitoring the efficiency of the proposed measures in the dynamics.

Keywords: export potential, export, foreign trade, geopolitical challenges, regional development.

Fig.: 4. Tabl.: 1. Bibl.: 8.

Merezhko Volodymyr M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Accounting and Taxation, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics West Ukrainian National University (37 Honty Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: volodymyr.merezhko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8704-3211>

Розвиток експортного потенціалу відіграє важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності та стійкого економічного розвитку України, що набуло особливого значення в умовах безпрецедентних геополітичних викликів. Повномасштабне вторгнення Росії, що призвело до руйнування інфраструктури, традиційних логістичних шляхів, з одночасними глобальними ринковими трансформаціями здійснюють суттєвий вплив на зовнішньоекономічну діяльність України. Разом із цим, існуючі виклики виступають певним чином рушійною силою для пошуку нових можливостей, що відображається в диверсифікації ринків збуту та товарної структури експорту, а також позитивно впливає на поглиблення євроінтеграційних процесів. У таких умовах особливої уваги набуває комплексний аналіз тенденцій, проблем і перспектив розвитку експортного потенціалу України.

Проблема розвитку експортного потенціалу України завжди перебувала у фокусі уваги вітчизняних і зарубіжних учених. Значний внесок у дослідження теоретичних аспектів розвитку експортного потенціалу зробили такі науковці, як С. Бестужева [1], Н. Калюжна [3], Т. Мельник [4], Е. Радченко [5], Н. Чухраєва [8] та ін. Їхні дослідження формують методологічну основу для розуміння поняття експортного потенціалу та чинників, що впливають на його стійкість.

Незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених експортній діяльності України, динамічність і безпрецедентність сучасних геополітичних викликів зумовлюють необхідність більш детального вивчення проблеми розвитку експортного потенціалу.

Метою статті є комплексний аналіз експортного потенціалу України в умовах геополітичних викликів та розробка рекомендацій щодо його розвитку. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: уточнити поняття експортного потенціалу країни; проаналізувати динаміку та структурні зміни в експорті України до та після повномасштабного вторгнення; окреслити ключові геополітичні виклики, які здійснюють прямий або опосередкований вплив на експортний потенціал України.

Досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження здійснювалося з використанням загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Методологічною основою роботи є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. У процесі дослідження використані аналіз і синтез, методи статистичного та порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення, PEST-аналіз і графічний метод.

Аналіз розвитку експортного потенціалу країни потребує, насамперед, чіткого розуміння самої категорії «експортний потенціал». В економічній літературі аналізоване поняття трактується неоднозначно, що відображає його складність, багатаспектність та підкреслює необхідність розгляду різних підходів.

Н. Г. Калюжна визначає експортний потенціал країни як «можливості країни створювати та реалізовувати за своїми межами обсяг економічних благ належної якості, що базуються на наявності системи порівняльних переваг країни у міжнародному поділі праці, та спрямовані на формування та підтримку її стійкої конкурентної позиції на світовому ринку» [3].

Е. Є. Радченко розглядає аналізоване поняття як наявну та потенційну «здатність національної економіки виробляти максимально можливий обсяг конкурентоспроможної продукції з метою її подальшої реалізації з максимальною вигодою на зовнішніх ринках, за умови ефективного використання як власних, так і запозичених ресурсів» [5].

На думку Н. М. Чухраєвої, експортний потенціал можна представити «як складну організовану систему, яка складається з трьох основних елементів: внутрішнього потенціалу національної економіки (пропозиції), потенціалу зарубіжних ринків (попиту) та системи бар'єрів і стимулів для експортної продукції» [8].

Т. М. Мельник зазначає, що експортний потенціал є «самостійною підсистемою ЗЕД країни, місією якої є забезпечення конкурентних переваг національної продукції та збільшення її присутності на зовнішніх ринках» [4].

С. В. Бестужева, акцентуючи увагу на рівнях формування експортного потенціалу, вважає, що на рівні держави під цим поняттям доцільно розуміти здатність її економічної системи до сталого відтворення факторів конкурентоспроможності на глобальних ринках. Проявом такого потенціалу є галузева конфігурація потоків експорту та імпорту, яка формується під впливом залучення країни до міжнародного економічного простору [1].

На основі вивчення підходів до визначення експортного потенціалу та беручи до уваги вплив геополітичних викликів, *експортний потенціал важливо розглядати як інтегральну спроможність національної економічної системи мобілізувати наявні та створювати нові ресурси, адаптувати інституційне середовище та інфраструктурні мережі, підтримувати або підвищувати конкурентоспроможність продукції та послуг, а також ідентифікувати та реалізовувати нові ринкові можливості в напрямі забезпечення*

стійкої та ефективної присутності на зовнішніх ринках попри дестабілізуючий вплив геополітичних викликів. На відміну від існуючих підходів, що акцентують увагу на статичній оцінці наявних ресурсів або стану конкурентоспроможності, уточнене визначення враховує динамічні й адаптивні аспекти, які набувають важливого значення в умовах високої невизначеності та геополітичної турбулентності, характерних для сучасних умов розвитку України.

У контексті реалізації поставленої мети дослідження доцільним є порівняння сучасних показників експорту України з періодом до повномасштабного вторгнення Росії. Обсяги експорту товарів України з початком повномасштабного вторгнення знизилися у 2022 р. на 35% у порівнянні з показниками 2021 р., у 2023 р. – зменшення до попереднього року склало 18%. Лише у 2024 р. спостерігалось незначне збільшення обсягів експорту – на 15%, але не було досягнуто рівня 2021 р. (рис. 1).

Тис. дол. США

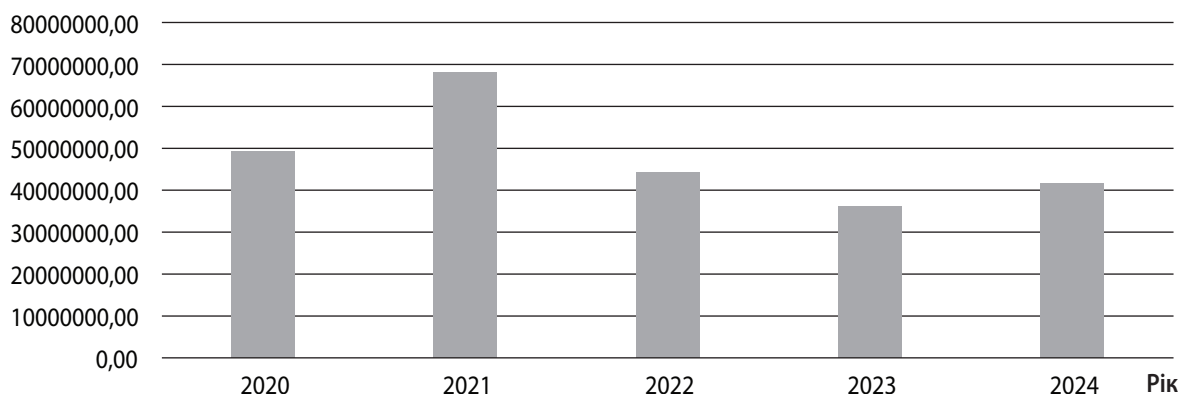

Рис. 1. Динаміка експорту товарів України за 2020–2024 рр., тис. дол. США*

Примітка: * – дані наведено без урахування тимчасово окупованих РФ територій і частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: побудовано за [2].

Як до, так і після повномасштабного вторгнення, найбільша частка експорту товарів України припадала на м. Київ, але для нього спостерігалось вагоме падіння обсягів експорту за вказаний період (рис. 2).

Суттєве скорочення обсягів експорту спостерігалось також у низці інших областей. Зокрема, Дніпропетровська область, яка у 2021 р. була одним із ключових експортерів промислової продукції, зменшила показники вдвічі. Помітне зниження продемонстрували й Полтавська (–40,1%), Івано-Франківська (–46,9%), Сумська (–23,7%), Кіровоградська (–19,9%), Чернігівська (–15,8%) та Рівненська (–15,7%) області, на що, безумовно, мали вплив загальнонаціональні проблеми – порушення логістичних ланцюгів, перебої в енергопостачанні, втрата каналів збуту та загальний економічний спад.

Найбільш негативна тенденція характерна для регіонів, частина територій яких є тимчасово окупованими або віднесеними до зон ведення бойових дій, зокрема Луганської, Донецької, Запорізької, Миколаївської, Херсонської.

Разом із тим, можна виділити регіони зі значним зростанням експорту, серед яких Вінницька (+49,9%), Черкаська (+44,8%), Волинська (+40,8%), Тернопільська (+25,2%) та Хмельницька (+6,3%),

що пов'язано з релокацією бізнесу з небезпечних регіонів, переорієнтацією логістичних потоків на західні кордони, стійкістю або зростанням аграрного сектора в цих областях, частковим розвитком переробки.

Для глибшого розуміння трансформацій експортного потенціалу необхідно більш детально дослідити зміни в товарній і географічній структурах українського експорту, що дозволить виявити найбільш вразливі та, навпаки, найбільш стійкі компоненти його експортної спроможності.

У 2021 р. структура експорту характеризувалася домінуванням двох основних комплексів, які мали майже однакову вагу. Гірничо-металургійний комплекс, що об'єднує експорт недорогоцінних металів та виробів з них (23%) та мінеральних продуктів (12%), сукупно забезпечував близько 35% експортних надходжень. Майже таку ж частку формував агропродовольчий сектор, де продукти рослинного походження складали 23%, жири та олії – 10%, а готові харчові продукти – 6%. Вагому роль також відігравала продукція машинобудування, частка якої становила 8%. Незважаючи на стійку тенденцію домінування сировинних товарів у структурі експорту, до повномасштабного вторгнення спостерігався вищий рівень диверсифікації (рис. 3).

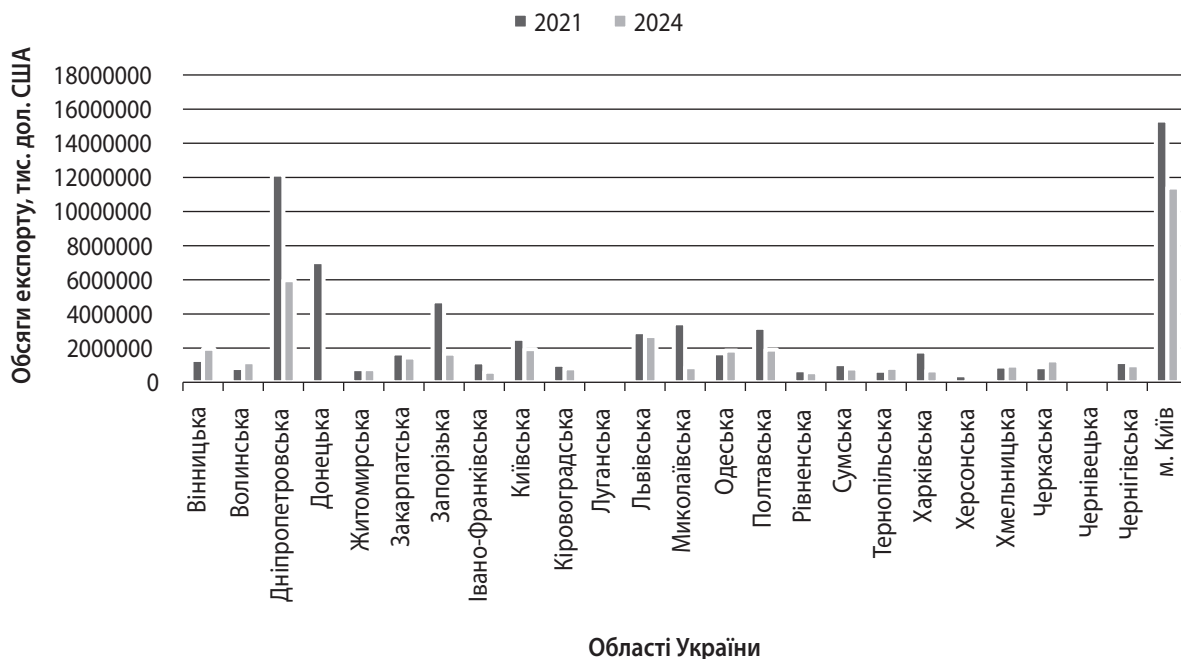

Рис. 2. Структура експорту товарів за регіонами України у 2021 р. і 2024 р., тис. дол. США*

Примітка: * – дані наведено без урахування тимчасово окупованих РФ територій і частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: побудовано за [2]

Починаючи з 2022 р., відбувалися суттєві зміни в товарній структурі експорту. Частка товарів гірничо-металургійного комплексу зазнала значного падіння, скоротившись станом на 2024 р. до 19%. Зокрема, частка металів впала до 11,0%, а мінеральних продуктів – до 8%, причиною чого була руйнація ключових виробничих потужностей на сході та півдні країни, тимчасової окупації територій та логістичних перешкод при транспортуванні товарів.

У той же час агропродовольчий сектор зміцнив домінуючі позиції в українському експорті. Його сукупна частка сягала майже половину всього товарного експорту країни, що відбулося переважно за рахунок збільшення питомої ваги продуктів рослинного походження (до 32%), жирів та олій (до 4%) і готових харчових продуктів (до 9%). Незважаючи на падіння кількісних обсягів експорту в багатьох сегментах АПК, їхня питома вага зростає через руйнування промисловості. Частка машинобудування також дещо знизилася, що свідчить про загальні труднощі у виробництві та експорті товарів з високою доданою вартістю.

Таким чином, аналіз товарної структури за 2021–2024 рр. демонструє посилення його залежності від агропродовольчого сектора. Це відображає, з одного боку, втрату значної частини промислового експортного потенціалу, особливо у важкій промисловості, а з іншого – певну адаптивність і стійкість аграрної галузі, підтриману функціонуванням альтернативних логістичних шляхів

та її критичною важливістю для продовольчої безпеки та валютних надходжень. Водночас така висока концентрація експорту в одному секторі підвищує вразливість економіки до різноманітних викликів.

Важливим також є аналіз змін у географічній структурі торгівлі (рис. 4). За період повномасштабного вторгнення зміцнилися торговельні зв'язки з країнами ЄС. Якщо у 2021 р. частка експорту товарів до ЄС складала 39%, то у 2024 р. – 57%, досягши максимуму у 2023 р.

Разом з цим відбулось суттєве скорочення частки експорту, що припадала на країни Азії.

Результати аналізу змін експорту товарів в обсягах, товарній і географічній структурі, що відбулися протягом 2021–2024 рр., доводять розвиток трансформаційних процесів у зовнішньоторговельних відносинах України, що підкреслює необхідність виділення основних чинників, які спричинили зазначені зміни.

Відповідно до уточненого визначення експортного потенціалу доцільно проаналізувати вплив війни та пов'язаних із нею процесів на виробництво, транспортно-логістичну систему, інституційне середовище та ринкові умови функціонування українських експортерів. Аналіз наведених чинників було систематизовано за методикою PEST-аналізу (табл. 1).

Безумовно, ключовим чинником є повномасштабне вторгнення Росії, внаслідок чого укра-

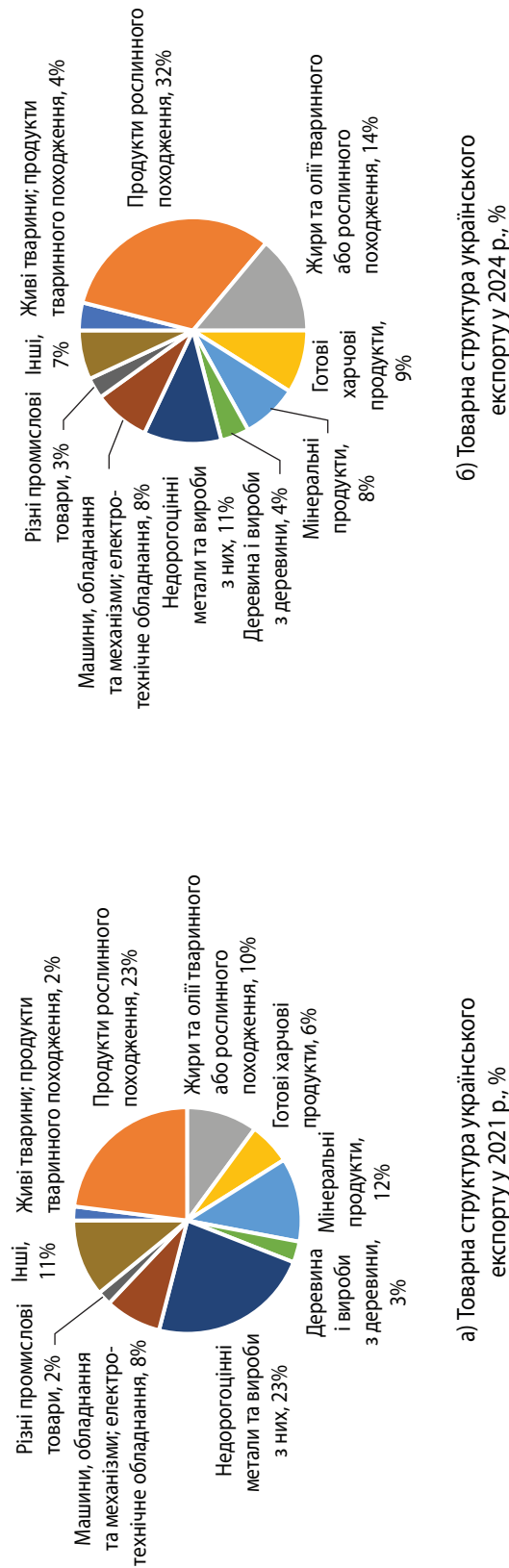
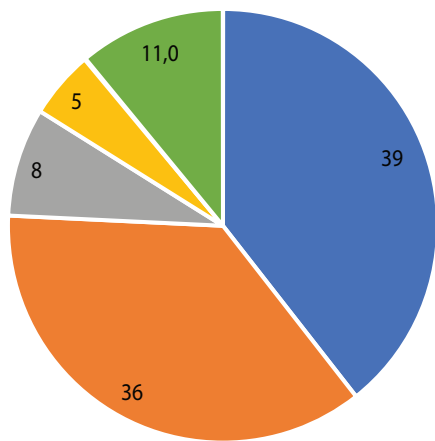

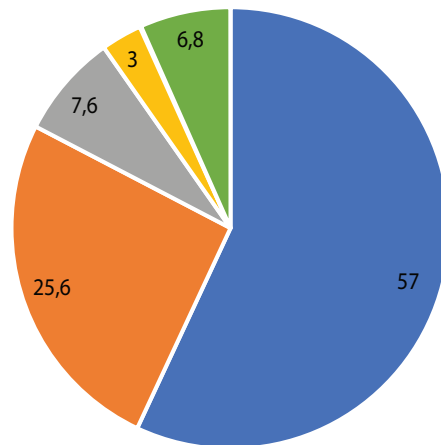
Рис. 3. Товарна структура експорту України у 2021 р. і 2024 р., %*

Примітка: * – дані наведено без урахування тимчасово окупованих РФ територій і частини території, на яких ведуться (велися) бойові дії.
Джерело: побудовано за [2].

■ ЄС
■ Країни Азії
■ Країни Африки
■ Країни Америки
■ Інші країни

а) Географічна структура українського експорту у 2021 р., %

■ ЄС
■ Країни Азії
■ Країни Африки
■ Країни Америки
■ Інші країни

б) Географічна структура українського експорту у 2024 р., %

Рис. 4. Географічна структура експорту товарів України, %*

Примітка: * – дані наведено без урахування тимчасово окупованих РФ територій і частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: побудовано автором за [2; 7].

Таблиця 1

PEST-аналіз ключових чинників, що впливають на розвиток експортного потенціалу України

Політичні чинники	Економічні чинники
1. Повномасштабне військове вторгнення. 2. Міжнародна політична підтримка та посилення євро-інтеграції. 3. Санкції проти країни-агресора. 4. Державна підтримка експортерів. 5. Адаптація українського законодавства (стандарти, технічні регламенти, митні процедури) до норм ЄС. 6. Глобальні екологічні вимоги, що створюють виклики для конкурентоспроможності вуглецеємних українських товарів	1. Коливання валютного курсу 2. Нестабільна макроекономічна ситуація, зокрема падіння ВВП, висока інфляція, дефіцит бюджету, значні потреби у фінансуванні відбудови. 3. Кризовий стан енергетичної системи. 4. Руйнування логістичних шляхів. 5. Високий рівень безробіття
Соціальні чинники	Технологічні чинники
1. Високий рівень міграції населення. 2. Соціальна згуртованість і волонтерство. 3. Зміна споживчих уподобань. 4. Збільшення попиту на українські товари в діаспорі	1. Руйнування промислових та інфраструктурних об'єктів, що призвело до втрати технологічних ресурсів. 2. Вплив цифровізації на торгівлю та виробництво. 3. Брак фінансування НДДКР і слабка кооперація науки та бізнесу. 4. Наявність проблем адаптації транспортних шляхів відповідно до міжнародних стандартів, зокрема ЄС

Джерело: систематизовано автором.

їнські експортери стикнулися зі значними викликами. У 2022 р. частина підприємств припинила свою діяльність або лишилась на тимчасово окупованих територіях, що вплинуло не лише на їхню діяльність, але і на їхніх партнерів, оскільки багато з них втратили постачальників сировини або готової продукції, логістичні зв'язки, партнерів-інвесторів тощо [6]. Водночас, процеси євроінтеграції, міжнародна підтримка та внутрішня адаптивність створюють і певні можливості. Розвиток експортного потенціалу в таких умовах залежить від системної здатності економіки та інститутів до мобілізації ресурсів, гнучкості, заходів щодо підтримки конкурентоспроможності, активного пошуку можливостей і забезпечення стійкості в умовах перманентних викликів.

Грунтуючись на проведеному аналізі в напрямі зміцнення та розвитку експортного потенціалу в умовах геополітичних викликів, критично важливою є пріоритезація розбудови диверсифікованої та адаптивної логістичної системи, що виходить за межі залежності від одного маршруту. Водночас, для підвищення стійкості та конкурентоспроможності експорту необхідно сприяти зменшенню сировинної спрямованості шляхом упровадження комплексної програми стимулювання глибокої переробки аграрної продукції України, підтримуючи інвестиції у виробництво товарів з вищою доданою вартістю. З урахуванням регіональних відмінностей українського експорту товарів, варто також приділити увагу розробці диференційованих підходів до стимулювання експорту на регіональному рівні. Для найбільш постраждалих регіонів пріоритетним має бути відновлення критичної інфраструктури, розвиток програми підтримки для релокації бізнесу. Для регіонів, в яких за період 2022–2024 рр. спостерігалось збільшення обсягів експорту, слід акцентувати увагу на зміцненні їхньої ролі як логістичних і виробничих хабів, підтримці кластерів переробної промисловості, сприянні інтеграції переміщених підприємств. Успішна реалізація зазначених рекомендацій потребує комплексного підходу, координації зусиль держави, бізнесу та міжнародних партнерів, а також постійної готовності до адаптації стратегій у відповідь на мінливе зовнішнє середовище.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновок про значне скорочення загальної вартості українського експорту товарів у 2024 році порівняно з довоєнним 2021 роком. Разом із тим, було встановлено суттєву регіональну диференціацію,

зокрема в деяких центральних і західних областях відбулось зростання експорту товарів більш ніж на 40%, у той час як в окупованих і прифронтових областях спостерігалось катастрофічне падіння, що свідчить про вимушений географічний зсув економічної активності та певні адаптаційні процеси. Також відмічено зміни в товарній структурі експорту, зокрема зменшилась питома вага традиційного лідера до повномасштабного вторгнення – гірничо-металургійного комплексу – з одночасним закріпленням домінування агропродовольчого сектора, що свідчить про вимушене спрощення товарної структури та зростання залежності економіки від АПК.

Окрім цього, встановлено географічну переорієнтацію експортних потоків із динамічним зростанням частки Європейського Союзу. Розвиток експортного потенціалу України вимагає стратегічного, гнучкого та проактивного підходу з боку держави та бізнесу, спрямованого на мінімізацію наслідків війни, максимальне використання нових можливостей, зокрема пов'язаних з євроінтеграцією, та закладання підвалин для більш диверсифікованого та конкурентоспроможного експорту в майбутньому, що є критично важливим для економічного відновлення та сталого розвитку України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бестужева С. В. Концептуальні підходи до визначення сутності експортного потенціалу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 22–28. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/4.pdf
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Калюжна Н. Г. Експортний потенціал країни: підхід до трактування поняття. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 30. С. 317–324. DOI: <https://doi.org/10.31498/2225-6725.30.2015.74246>
4. Мельник Т. Експортний потенціал України: методологія оцінки та аналіз. *Міжнародна економічна політика*. 2008. Вип. 1–2. С. 241–271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Мер_2008_1-2_11
5. Радченко Е. Є. Визначення сутності поняття «експортний потенціал країни». *Вчені записки Університету «КРОК». Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 34. С. 205–212. URL: <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/4812>
6. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
7. Статистика зовнішнього сектору. Платіжний баланс (річні дані за 2024 р.). *Національний банк*

- України. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf
8. Чухраєва Н. М. Сутність та структура експортного потенціалу промислових підприємств. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2017. № 4–5. С. 73–77. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2017/5_2017/16.pdf

REFERENCES

- Bestuzheva, S. V. (2017). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia sutnosti eksportnoho potentsialu [Conceptual approaches to defining the essence of export potential]. *Ekonomika i suspilstvo*, (8), 22–28. https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/4.pdf
- ChuKhraieva, N. M. (2017). Sutnist ta struktura eksportnoho potentsialu promyslovykh pidpriemstv [Essence and structure of export potential of industrial enterprises]. *Derzhava tarehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, (4–5), 73–77. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2017/5_2017/16.pdf
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- Kaliozhna, N. H. (2015). Eksportnyi potentsial krainy: pidkhid do traktuvannia poniattia [Country's export potential: an approach to definition]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, (30), 317–324. <https://doi.org/10.31498/2225-6725.30.2015.74246>
- Melnyk, T. (2008). Eksportnyi potentsial Ukrainy: metodylohiia otsinky ta analiz [Ukraine's export potential: methodology of assessment and analysis]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, (1–2), 241–271. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2008_1-2_11
- Natsionalnyi bank Ukrainy. (2024). Statystyka zovnishnoho sektoru. Platyzhnyi balans (richni dani za 2024 r.) [External sector statistics. Balance of payments (annual data for 2024)]. https://bank.gov.ua/files/ES/State_y.pdf
- Radchenko, E. Ye. (2013). Vyznachennia sutnosti poniatia "eksportnyi potentsial krainy" [Definition of the concept of "export potential of the country"]. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK". Serii: Ekonomika*, (34), 205–212. <https://dspace.krok.edu.ua/handle/krok/4812>
- Samoiluk, M. (n.d.). Treker ekonomiky Ukrainy pid chas viiny [Ukraine's economy tracker during the war]. *Tsentral ekonomichnoi stratehii*. <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>